

Gondolatok egy kiállításon

Előrebocsátásképpen jellemzem, hogy amíg ma leginkább tollat forgatok, alig másfél évtizeddel ezelőtt — több mint másfél évtizeden át — kést, szalámikötözőspunit, s más henteszereszközt forgattam nap-nap után. A késcsaládot a Pick szalámigyárban, a tollat meg itt a szögedi múzeumban. Ebből máris következik, hogy eredeti szakmáma nézvést hentes és mészáros lennék. Szerettem a hússal bánni. A sors mégis másképp rendelkezett: gyári munkából lettem múzeumi munkatárs. A miért-re, hogyan-ra hadd ne válaszoljak, a lényeg az, valamikor nagyon bántott, hogy nem tanulhattam tovább, ugyanakkor igen gyenge társaimból technikusok, érettségizett frösdisták stb. lettek. Igen, csak hogy az én homlokómon ott volt a családra nyomott bélyegző egy kis tése: kulák.

Aztán mégis jóra fordult minden. Az lettem, ami gyerekkorom szép álmom volt: néprajzkutató, Tápé őszinte szerelmese. S ma már azt is látom, mégiscsak érdemes volt munkásnak lenni! Amit az a másfél évtized nekem adott, semmi más nem adhatta volna az értelmiségi pályán. Mi az, ami ebből a kis önéletrajz-részletből eszembe jutott, amikor megtekinttem egy szakmanépszerűsítő kiállítását? A mostani és a régi pályaválasztás közötti óriási különbség. Ezen belül a szülők szerepe. Emlékszem, nekünk már a hatodik osztályban is kellett fogalmazást írni azzal a címmel, „Mi lesz, ha megölvök?” Így van ez talán ma is? Am, amíg a mi korosztályunk közül sokan írták, hogy „földműves leszek az apám mellett”, addig a mostaniak között szinte egyet-kettőt találni csupán, akik valamilyen mesterséget szeretnének kitanulni. Földdel vergődött meg éppenséggel — részben érthető okokból — egyet sem.

Nézzük, mit láttam a kiállításon, s mik fogalmazódtak ott bennem? Az iskola zibongójában volt a pályaválasztási kiállítás, pontosabban a textiles kiállítás. A hely szűk, az első napon valósággal egymást törik-lökik a diákok. Mindegyiket érdekli. Aztán kis kupacokba gyűlve latolgatják néhányan, vajon valóban megérné-e textilesnek lenni? Egy-két gyerek fitymáskodva oda se megy.

— Miért?
— Szüleim foglalkozására nézve rangon alulinak érzem.
— S származásukra nézve? És a te tanulmányi előmenetelre, a te érdekli-désedre nézve?
— ???

A néhány tablónyi szemléltetés nyilván kevés ahhoz, hogy a foglalkozás ezernyi oldalát megismerjék. Ehhez nyújthat segítséget az üzemlátogatás. De mikor van egy agyonprogramozott általános iskolának erre ideje?! A másik meg a már említett szülői elképzelések árja. Hiszen ma minden szülőnek az a vágya, hogy gyermekét — még ha gyenge előmenetelű is — olyan középiskolába adja, ahol érettségit tud szerezni. (Keveseknek jut eszébe, hogy az iskolai érettségi még nem ad szakmai rátermettséget, kiváló mesterséget, életet jelent mindent!) Ily módon a végzős diák szülője szinte elképzelhetetlennek, töle (érdekes módon nem gyermekétől!) minden tekintetben távolosnak, szinte osztályidegennek tartja, hogy gyermeke valamilyen fizikális szakma várományosa legyen. Pedig jól tudja, hogy gyermeke kevésbé képes, ennél fogva más választása nincsen, egyszerűen: örülnie kellene annak, hogy az egyik iparitanuló-iskolába

bejut! Mégis győzri gyermekét, aki már-már megbarátkozna valamelyik számára szimpatikus szakmával, de szülője ellen szólni nem mer. Nagy kár, hogy sokan visszaszorítják a gyermek saját jövőjében való döntési akaratát, ilyenképpen a döntőképességük ki sem fejlődhet!

Ha a szülők mégis engednek a gyerek óhajának, akkor jön az újabb szigorú kikötés, hogy „pezős szakmát” keressen magának, olyat, amelyikben nem rokkán bele időnap előtt, mégis sok pénzt hoz a konyhára. Am ebben a féltésben is több a pénzéhség, mint az őszinte egészségvédelem! Mert ugyebár vannak menő és megszűröl kikerült szakmák. Nem tudom, az általam megtekintett melyikbe tartozik, csak gyanítom, hogy nem a legkeresettebbek közé, hiszen a jó bornak nem kell cégér! Aztán jön az újabb szülői igény, miszerint az a bűdös gyerek rá se nézzen a több műszakos foglalkozásra, főként a lányok ne, mert mi lesz, ha férjhez megy, s jönnek a gyerekek, akik leginkább igénylik a velük létezés után is, s az éjszakázás mindinkább terhes lesz?! Egyszóval nehéz dönteni szakmaválasztás dolgában annak a gyereknek, kinek szülője nem akar visszakérinteni a saját gyerekkorát, amikor szülője már annak is örült, ha gyermeke télen behűződhetett valamelyik szegedi gyárba — fiatal kora ellenére — szezonális segédmunkásnak.

Tudom, sok szülő azzal intézi el, hogy az akkor volt, nehéz volt, s ma azért küzd, hogy gyermekének jobb legyen. A baj ott kezdődik, hogy nem méri föl, mitől lesz jobb vagy rosszabb?! Régen már annál fogva is könnyebb volt a gyerek dolgában dönteni (pl. Tápén), hogy ha sehova sem sikerült bejutni tanulmányokat folytatni, vagy dolgozni, akkor maradt a szülői ház, ahol gyékényt szöhetett télen, nyáron meg a földben kereste mindennapiját. A maiak lehetőségei mások, mert

mindkét hagyományos munkakalehetőség a múlté.

Marad tehát a város, a városias élet. Ebből sajnos az is következik, hogy a gyerekek többsége nem kerül munkaközébe: egyike-másika az ástól sem tudja kezelni, se a kapát, néhány lányon kívül alig tudnak az asszonyoknak valók tészta-gyúrni, meszelni stb. Pedig eleink azt tartották, „ha a paraszti szerszámokat, meg a házi munkaeszközöket tudod használni, megelsz a jég hátán is!”

A szülők — mivel gyermekük túterhelte az iskolában — mindent megtesznek nyugodt tanulása érdekében. Olykor helyettük elvégeznék olyan dolgokat, amelyek pedig mindenképpen a gyerekek dolgai kellene, hogy legyenek. Elvégre a munkával össze kell találkoznia a gyerekeknek gyermekkorában!

Noha nekem a jelzett textiles kiállításon sorjázta ez a gondolatok fejében, csak sejtem, hogy sok hasonló szakipar van, amelyekről viszolygunk, főként a szülők! Viszolygásunk sokszor hangot adnak, sőt kilincselnek fórumokhoz, hogy igazságot vegyenek véli sérelmük ügyében, ha nem vették fel gimnáziumba közepe rendű gyermeküket.

Nincs jogom arra, se fölhatalmazásom, hogy ebbe a dologba beleszóljak. Amit leírtam, csak gondolatfuttatás: kinek használ, kinek nem, de megsérteni senkit sem akarok! Annyi buzdító szót azonban hadd írjak még ide, hogy mindenképpen hagyni kell, hogy a gyerekek maguk döntsön, akár három foglalkozás tárgyában is. Még azt is meg kell neki engedni, hogy a három között nincsen középiskola, „csak” szakiskola. Aki szeret tanulni, az előbb-utóbb megkeresi azt az iskolát, amelyben magasabb fokot kíván művelni. Ekkor válik emberré, ekkor ért el hozzá a véleges döntési akarat és tudás, ami mindenképpen értelmet ad, még ha később is a kialakuló életnek.

S ez az értelem a fontos!
Ifj. Lele József

Novotny, szakáll nélkül

A Nyitott ablak főszereplője: Hollai Kálmán

Évtizedes szakállát vágatta le Hollai Kálmán, a színész. Most elég furán néz ki, aki megszokta arcán a fekete szörtengert, alig-alig ismer rá.

Novotny miatt történt. At kell öltöznöm nőnek, akár Charley néniénem, s a régi pofázmánnyal körülmenyes volna. Novotny közvitéz a Nyitott ablak főszerepe, ezt játssza Hollai szombattól a Zenés színházban, második szegedi évadjának harmadik főladataként, a Tűzijáték és a Hongkongi paróka után. Mivel a műsorszám hirdető Fekete Péter átdolgozása nem készült el időre, Vinkó József, a színház dramaturgja, pesti munkahelyének, a Vidám Színpadnak egyik sikerdarabját, Női Károly Nyitott ablak című operettjét ajánlotta, úgyis, mint biztos tippet, hasonló situációkra. A század első felében élt Női Károly kivált kabarészámai, jelenetei révén ismert, mellesleg a Hyppolit, a lakáj szerzője, a Civil a pályán és a Fel a fejjel társszerzője, filmekben kívül operetteket, vígjátékokat is írt, a Nyitott ablakot 1932-ben. Novotny figurája Kabosnak, majd Harsányi Gábornak kínált ziccerserepet, de valamikor a fölszabadulás éveiben Salamón Béla is alakította, méghozza Szegeden.

— Elképzelhető, hogy neki készült — mondja Hollai.

Egy biztos, színészre komponált, art Gyovány Molnár Ferenc is írt Csörtos Gyulára, valósággal kiszolgálja a főszereplőt, nagy lehetőség. Föl fogható akár a magyar Szejneknek, hiszen sok közös konfliktushelyzet található bennük, a bumfordi Novotny például csicskása lesz a hadnagynak. Szerintem mégis ez a jobb darab, verbális humora van, színész-központú, amit elkezd, azt végig is viszi. Fényes Szabolcs zenéje a negyvenes évek derekáról való, hozzá képest rendhagyó muzsika, kuplékkal, cselédnótákkal, s azóta legföljebb egy-két szám került bele. A szegedi előadást Angyal Mária rendezte, a kamarazeneekart Nagy Imre, a későbbiek során Sebők Károly is dirigálja. A plakáton közölt szereposztásban annyi a változás, hogy Gréti Szabó Mária. Kovácsné pedig Rónai Bea

Segédeszközök

Négy évvel ezelőtt láttak hozzá a nemzetiségi nyelvoktatást segítő audiovizuális eszközök kidolgozásához Veszprémben, az Országos Oktatástechnikai Központban. Az Unesco-intézetben szlovén, szerb-horvát, szlovák, román és német anyanyelvű általános iskolások

Kelnek a kései vetésű búzák

A december közepe óta tartó rendkívül enyhe időjárás következtében a hajdúsági földek megindult a későn elvetett és szárazság miatt ki nem kelt búzák fejlődése. Az elmúlt esztendő őszén kevés híján 100 ezer hektáron került földre a mag, ami mintegy másfél ezer hektárral több az előirányoztnál. A megyei tanács szakemberei a korábbi szemlék során a vetésterület 68 százalékán találták megfelelőnek a búzák fejlődését.

Salakfeldolgozó mű

Az Ózdi Kohászati Üzemek salakfeldolgozó művet épít. Ezzel a salakhányókon az elmúlt 60 esztendő alatt felhalmozódott aránylag magas vastartalmú salakból évente 240 ezer tonna tiszta vasat nyernek vissza. Az új feldolgozó elkészülte után évente 23 millió dollár devizamegtakarítást eredményez.

Több mint 10 millió forint az új Nemzeti Színházra

Az új Nemzeti Színház felépítésére az 1983. szeptember 21-én elhangzott felhívás óta 10 millió 790 ezer forint érkezett az OTP XXII. kerületi fiókjához, ahol a pénzügyministry „adatait” gyűjtik. A fiók vezetője arról tájékoztatta az MTI munkatársát, hogy ezt az összeget december 30-án regisztrálták, ezen a napon több mint egymillió forint érkezett hozzájuk.

Az eltelt hónapok alatt 5529 befizetést könyvelték el, a befizetők több mint fele valamilyen csoport — val-

lat, intézmény, szövetkezet, szocialista brigád, illetve gazdasági munkaközösség — volt. A 2963 csoport több mint 9 millió 252 ezer forintot utalt át a Nemzeti Színház számlájára. Mint az OTP-fióknál megjegyezték: november óta jelentősen megnőtt az adakozási kedv — különösen az adományozó gazdasági munkaközösségek száma szaporodott. A csoportok közül eddig a legmagasabb összeget, mintegy 124 ezer forintot a Hazafias Népfront Győr-Sopron megyei bizottsága adta. Több mint 100 ezer forintot fizetett be a budapesti Zöldség-Gyümölcs Értékesítő Vállalat, 2566 magánszemély több mint másfél millió forintot utalt át a számlára. A legmagasabb adomány 20 ezer forint, ekkora összeget több is küldtek.

A fővárosból 1901. vidékről pedig 3253 átutalást regisztráltak, míg külföldről 23 adomány érkezett az év végéig.

A megbilincseltek

Szinkronizált amerikai film. Írta: Nathan E. Douglas és Harold Jacob Smith. Fényképezte: Al Myers. Zene: William C. Handy. Rendezte: Stanley Kramer. Főbb szereplők: Sidney Poitier, Tony Curtis.

Van egy régi Moldova-novella, Kaja és Szigeccsán a címe. Még a „ régi”, nem kabarekban szereplő író írta, s körülbelül akkortájt keletkezhetett, amikor ez a film készült. Az írásban két, tulajdonképpen „késes egzisztenciának” számító ember dolgozik Sztálinvárosban, a „vad paraszt” Kaja és a nagyvárosi vagány Szigeccsán. Igazából lenéznek egymást, különbségük, a többiekől kettejüket elszepará-

ló nagy testi erejük, és titokzatos magányuk sodorja csupán egymás mellé őket. S midőn egy magasfeszültségű vezetékhez ér az egyik, a másik ösztönösen kap utána — így égnék szénné mindketten...

Nem tudom, de őszintén szólva nem hiszem, hogy a májdnem negyedszázada készült A megbilincseltek, Stanley Kramer világhírű filmje hatott volna a novella szerzőjére. Am mivel e rovat felcíme ezúttal kivételesen legföljebb ha félig indokolt, lévén szó nem új, csak (nosztalgikusan kezdődő új esztendő?) felújított alkotásról — régi, magas színvonalú művek mai vizsgálátát mi sem indokolja jobban, mint a novella utolsó mondata: „semmi sem lehet erősebb az ember érzésénél”. Ez az érzés az egymásra utaltság, a bajtársiaság oly sok „éles” szituációból megismerhető, emberfajtánk gonoszságát bámulatosan ellensúlyozni képes valósága. (Katonaviseltek tudják, milyen érzés, ha például éppen az addig legjobban utált sorstárs segíti föl az embert a földről, és ad egy korty dugi-szíverősítő harcászodás közben.)

A megbilincselteket elsősorban ez a modellérték teszi maradandó alkotássá ennyi év után is. Ismét végignéve persze fölfedezhető: bizony itt-ott tesz ám engedményeket Kramer is az amerikai izlésnek, a melodráma kísértete néha vésszes közelségben lebeg a külföldön profimód feszes.

pontosan megszerkesztett sztori fölött. Am a két nagyszerű színész, Sidney Poitier és Tony Curtis játéka, valamint az üldözések alaphelyzetbe szinte észrevétlenül beszívargó mélyebb emberség lélektanának maig tanítható alkalmazása egyaránt kiváló. A fegyencromantika és a „Tamasbátyás” fehér-néger ellentét mindössze az a két elem, amit újra szemlélve túlpontirozottnak, olykor funkciótlannak, a lektűr és a kalandfilm határmezsgyéjén botladozóknak érezhetünk.

Ha az ember hosszabb idő elteltével találkozik ismét egy régi, kedves könyvével, vagy egyik valamikori nagy szerelmével, a furán borzongató érzés — ez, ó lenne az?! — után elkerülhetetlenül a higgadtabb, tárgyilagosabb szemlélet következik az első, fulladó, megismerhető, emberfajtánk gonoszságát bámulatosan ellensúlyozni képes valósága. (Katonaviseltek tudják, milyen érzés, ha például éppen az addig legjobban utált sorstárs segíti föl az embert a földről, és ad egy korty dugi-szíverősítő harcászodás közben.)

Domonkos László

Kéménycsere — rekordidő alatt

Ismét teljes kapacitással üzemel a Cement- és Mész-művek beremendi gyára, ahol a Vasipari Kutató és Fejlesztő Vállalat új eljárás alkalmazásával rekordidő alatt újított föl két, 83 méter magas és 3 méter átmérőjű acélkéményt. A régi kémények korrodálódtak, derekban megroskadtak és a közvetlen összeomlás veszélye fenyegetett. Emiatt az elbontás lényegében az építéssel is nagyobb feladatot jelentett.

A legkézenfekvőbb megoldáshoz, a darus bontáshoz és építéshez azonban külföldről — valutáért — kellett volna az eszközöket beszerezni. A beremendiek a VASKUT-hoz fordultak segítségért. A vállalat szakemberei viszonylag rövid idő alatt új, ilyen feladatoknál még nem alkalmazott — csőrös, csigaátvitteles — eljárást fejlesztettek ki. Elkészítették a terveket, megszervezték a kooperációs szállításokat és vállalták, hogy 45 nap alatt felújítják a kéményt. A jól szervezett munka eredményeként a kivitelezést kilenc nappal hamarabb elvégezték.

A legkézenfekvőbb megoldáshoz, a darus bontáshoz és építéshez azonban külföldről — valutáért — kellett volna az eszközöket beszerezni. A beremendiek a VASKUT-hoz fordultak segítségért. A vállalat szakemberei viszonylag rövid idő alatt új, ilyen feladatoknál még nem alkalmazott — csőrös, csigaátvitteles — eljárást fejlesztettek ki. Elkészítették a terveket, megszervezték a kooperációs szállításokat és vállalták, hogy 45 nap alatt felújítják a kéményt. A jól szervezett munka eredményeként a kivitelezést kilenc nappal hamarabb elvégezték.